

Aurora Bertrana, una ànima lliure fora dels límits

GETTY

ANNA BALLBONA

L'escriptora Maria Àngels Anglada va definir Aurora Bertrana (1892-1974) com una "novel·lista que surt dels límits". És una imatge que tant val per a les seves novel·les –penso en *Tres presoners* i *Entre dos silencis*, però segurament també en *La ciutat dels joves*– com per als seus llibres de cròniques de viatges. L'editorial Rata ha recuperat *El Marroc sensual*, que va aparèixer originalment el 1936, fruit d'un viatge de tres mesos l'any anterior amb què l'autora va travessar el país de nord a sud, des del protectorat espanyol de l'època, passant pel francès, fins a la "zona insotmesa". Tot això ho fa sola, per encàrrec del diari *La Publicitat*, quan ja ha conegut un èxit esclatant amb el primer llibre de viatges, *Paradisos oceànics* (1930), un periple per la Polinèsia que va exhaurir l'edició en quinze dies. Ja és vista com una intel·lectual moderna. I per això dedica algunes punyalades entremaliades al món literari de l'època dins *El Marroc sensual*. L'actual edició ha fet caure del títol

l'adjectiu "fanàtic", que ara agafa unes altres connotacions.

Bertrana té prop de 43 anys quan fa el viatge al Marroc i, a diferència de *Paradisos oceànics*, sense el marit. I aquest fet és molt present en el llibre, tant per la seva postura narrativa com per les peripècies que viurà. Al llarg de les cròniques es delecta en la sorpresa que causa una dona sola, es defineix tothora com una "dona lliure" que vol explorar l'ànima de la dona musulmana malgrat les dificultats per accedir-hi i mostra la vigilància a la qual la sotmeten les autoritats colonials o el neguit per uns militars que l'assetgen.

UNA CRONISTA SAGAÇ, SEDUCTORA I POÈTICA

D'aquest llibre sobta gairebé tot, i encara més si mai s'ha llegit Aurora Bertrana: la ironia esmolada, la vivesa i l'agudesca de la manera d'escriure, d'observar i de posar la banya amb insistència allà on altres ja haurien desistit. No s'ha d'oblidar ni l'època ni el context –que marca un determinat llenguatge i una certa distància que ha de salvar el lector–, per tant, la gesta que significa aquest llibre. Ella n'és conscient, de

la gesta, i del que implica la modernitat que abraça: escriu pensant en el lector que espera les seves cròniques, és sagaç i seductora, de vegades també poètica, utilitza la ironia al servei del ritme i la profunditat del relat, és crítica –començant per ella mateixa, quan se'n fum d'algunes ensarrotades que li fan– i exigent amb el material que recopila. Això no impedeix que hi hagi estones o capítols sencers en què la prosa enfarfegegi, es torni monòtona per un gust massa barroc o s'entesti en donar detalls que ara semblen buits o innecessaris.

Tot i la irregularitat, probablement inevitable tractant-se de cròniques, val la pena veure com Aurora Bertrana treu el nas per tot arreu. Són memorables les descripcions del teatre àrab, del prostíbul o de l'enterrament d'una santa. Hi ha passatges divertidíssims, com el retrat de costums locals –un àpat amb espetec de rots i budells–, i d'altres de colpidors, com la presó de dones i els palaus amb dones tancades que mai veuran el sol. La part final, de Marràqueix fins a l'Atlas, agafa un tremp especial i el capítol "L'hotel ideal" és una peça d'orfebreria, per com l'humor pot fixar realitats. Hi fa evident una mirada neta i personal, que no renuncia a la condició d'occidental però que tampoc és plana ni ensucrada. Més propra als "protegits" que als "protectors", dedica algunes perles a la matusseria del poder colonial espanyol.

El 1930 el crític Àngel Pons Guitart va dir d'ella: "Aquesta dama està ben lluny de la xocolata amb melindros, i el seu temperament és fort i picant com la mostassa alemanya". En un país que invariablement es debat entre l'oblit sobtat i la reivindicació fulgurant, com un pèndol que mai para, les reedicions de l'obra de Bertrana fan que no s'admetin més excuses. Avançada al seu temps, va travessar els límits imposats perquè la sabèssim llegir: cal naturalitzar el seu lloc preeminent dins la literatura catalana. ♦♦

EL MARROC SENSUAL
AURORA BERTRANA
RATA
230 PÀG. / 18,50 €

OBRO FIL

MARINA ESPASA

42 motius per celebrar un festival

Qualsevol lector que conegui la *Guia de l'autoestopista galàctic* de Douglas Adams somriurà quan vegi que el nou Festival de Gèneres Fantàstics que se celebrarà la setmana que ve, entre el 3 i el 7 de novembre, a la Fabra i Coats, ha estat batejat amb el nom del "42". Al llibre, que és un dels més divertits que llegireu mai, aquesta és la xifra que respon una màquina supercomputadora a la pregunta de quin és el sentit final de tot l'univers i de totes les coses. Des d'aleshores, han corregut rius de tinta i s'han fet centenars de milions de càlculs per mirar d'explicar la tria d'aquesta xifra. Però no hi havia cap secret, o el secret era obvi: era una broma de Douglas Adams!

El que no és cap broma és el cartell del festival que se celebrarà durant cinc dies. Més de 200 convidats, noms propis de pes a escala internacional, com Carmen Maria Machado o Adrian Txaikovski; homenatges a Víctor Nubla (visca!) i al mestre polonès Stanislaw Lem, entre d'altres; taules rodones sobre posthumanisme, el concepte de monstre o els videojocs; narracions orals per a adults i autors tan poc sospitosos de ser "de gènere" com Joan-Lluís Lluís o Cristina Fernández Cubas són mostres de la voluntat híbrida del festival, que vol obrir el ventall i demostrar que el fantàstic no és un gènere que es pugui classificar amb una etiqueta, sinó que se n'escapa contínuament, com una bèstia que no tolera que l'engabiïn. Que el que en un moment donat es considerava ciència-ficció al cap dels segles puja a la prestatgeria dels clàssics, i a l'inrevés. Que escriure amb un codi no realista no significa no parlar de la realitat. Que la *selva oscura* de Dante amaga monstres de set caps.

El món dels privilegiats occidentals s'ha fet inhòspit i molt més incert del que era i potser ha arribat l'hora de sobrepassar la línia del realisme per explicar-lo: les històries convencionals arriben a la línia de meta esbufegant. En canvi, la narrativa fantàstica corre majestuosa, com atletes amb xips implantats a les cames. Animeu-vos-hi i feu cap al 42, que el monstre és només el que treu el nas a l'altra banda del mirall. ♦♦

L'APARADOR

ARA

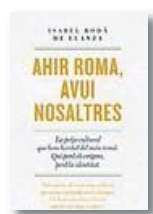
ASSAIG

Escrits contra el feixisme
LEO LOWENTHAL
Edicions 3i4

Els camps d'estudi de Leo Lowenthal van ser la construcció d'una visió crítica de la història literària alemanya i europea, la relació entre literatura i societat, l'agitació i la propaganda feixista, l'antisemitisme i l'autoritarisme. Edicions 3i4 publica tres textos essencials del pensador.

ASSAIG

Ahir Roma, avui nosaltres
ISABEL RODÀ
Destino

La petja cultural que Lhem heretat del món romà –i que aquest assaig d'Isabel Rodà recorda– encara és vigent. Van crear la primera globalització establint un imperi multiètnic; van posar en circulació un sistema monetari únic, com l'euro actual, i tenien un mercat que abastava tot l'imperi.

INFANTIL

10 idees per salvar el planeta
GIUSEPPE D'ANNA
Animallibres

Protegir les abelles, fer servir menys plàstic, consumir productes de temporada i de proximitat, moure's a peu o amb bicicleta, estalviar aigua i reutilitzar la roba i altres elements són algunes de les deu idees per salvar el planeta que Giuseppe d'Anna planteja a nens i nenes en aquest llibre.